

T.M.M.O.B. MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI MURAT TURAN, DÜZENLENEN BİR BASIN TOPLANTISINDA, NEW YORK'TA TOPLANAN DENİZ HUKUKU KONFERANSI VE EGE KİTA SAHANLIĞI SORUNUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİ KAMUOYUNA AÇIKLADI.

20.3.1976

AMAÇ

Ege kıta sahanlığı sorunu, 15 Mart 1976 günü başlayan Deniz Hukuku Konferansı ile birlikte bir dönemeç noktasına vardı. Bir meslek örgütü olarak, gerek Konferans ve gerekse Ege kıta sahanlığı sorununu teknik ekonomik ve politik yönleriyle bir bütün olarak ortaya koymayı görev bildik.

DENİZ HUKUKU KONFERANSI VE BAŞBAKANIN DEMEÇLERİ

«Beynelmilel toplantılarda haklarımız kayıp mı olur, gibi endişeye mahal yoktur. Bu hakları toplantılarda almadık.»

«Bu hakka sığar mı, hukuka sığar mı, bizi kimse boğama*. Bu işleri yapanlar özel durumlar için özel hükümler getirmelidir. 109 millet bir araya gelse Türkiye aleyhine karar alsa bu Türkiye'yi bağlar mı?»

Başbakan Süleyman DEMİREL, karasularının 6 milden 12 mile çıkarılması halinde Ege Üenizi'nin Türkiye'ye kapatılmış olacağına ilişkin gazetecilerin sorularına, yukarıya aldığımız yanıtlan veriyordu.

«Dünyanın 150'yi aşkın ülkesinde 3.500'den fazla uzman delegenin katıldığı Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı dün gece Türkiye saati ile 21.000'de çalışmalarına başlamıştır.» (12 Mart

Tarihli gazetelerden)

«Türkiye ile Yunanistan arasında Ege Kıta Sahanlığı ile uçuş bildirim bölgesi için ayrı heyetler tarafından yapılmakta olan toplantılar hiçbir tarih saptanmadan ileriye bırakılmıştır...»

(13 Mart 1976)

New York ta toplanan Deniz Hukuku Konferansı, uluslararası düzeyde bir olay olarak belirirken, Türkiye ile Yunanistan arasında süregelen Ege kıta sahanlığı sorununu da büyük ölçüde güncelleştirdi ve alevlendirdi.

Deniz Hukuku Konferansı'nın amacı, denizlerle ilgili tüm faaliyetleri düzene sokacak olan bir sözleşme hazırlamaktır. Sahillerde egemenlik haklarından denizdibi maden kaynaklarından yararlanılmasına, balıkçılık haklarından, denizlerde serbest geçişe kadar tüm denizel konuların bu sözleşme kapsamında yer alması beklenmektedir. Nitekim, iki aya yakın bir süre devam edecek bu Konferans'ta çalışmalar üç ayrı komisyon tarafından sürdürülecektir. Komisyonlardan ilki, uluslararası sahalara ilişkin kuralları saptayacaktır. Komisyon; karsuları, bitişik bölgeler, münhasır ekonomik bölgeler, kıta sahanlığı, açık deniz, takım adalar ve adaların sahip olacağı haklar, kapalı ve yarı kapalı denizler gibi önemli deniz hukuku sorunlarına ilişkin kurallar üzerinde çalışmalarını sürdürürken, üçüncü komisyon da deniz kirlenmesi, denizlerdeki bilimsel araştırma konularına ilişkin kuralları üretecektir.

Deniz hukuku sorununa ilişkin ilk önemli ve uluslararası toplantı. Birleşmiş Milletler tarafından, 1958'lerde Cenevre'de yapıldı. Bu toplantı, özellikle kıta sahanlığı sorunu çerçevesinde yoğunlaştı. Bilindiği gibi, bu ilk toplantı sonunda 44 ülke tarafından imzalanmış bir Kıta Sahanlığı Sözleşmesi imzalandı.

Bu düzeyde bir toplantının yapılabilmesi için aradan 15 yılın geçmesi beklendi. 1973 yılında New York'ta yapılan B. M. Deniz Hukuku Konferansı, sorunu salt kıta sahanlığı noktasında değil tüm denizel konuları içerir bir çerçevede ele alacaktı. Ancak bu konferans, tümüyle usule ilişkin tartışmalara sahne olmuş ve kısa sürmüştür.

Yakın tarihteki bu toplantıyı, 1974'de Karakas'da yapılan bir ikincisi izlemiştir. Bu toplantıda da Konferansa katılan devletler, görüş bildirmekle yetinmiş, tartışma ve çözüm getirecek görüşmeleri 1975 yılındaki toplantıya bırakmışlardır. İşte geçtiğimiz günlerde çalışmalarına başlayan New York Deniz Hukuku Konferansı, yıllardır tartışılan sorunları çözümleyecek ve karara bağlayacaktır. 150'ye yakın ülkenin katıldığı bu Konferans sonuçlandırıldığında; büyük olasılıkla önceden hazırlanmış olan sözleşme metni imzalanacak ve bu sözleşme «Uluslararası Deniz Hukuku» adına olacaktır.

Taslak sözleşme, kabaca bellidir şimdiden. Özellikle karasularının 12 mile çıkarılması ve adaların kıta sahanlığının kabulü hemen hemen kesinleşmiştir. Tüm bu gerçekler ortada iken Başbakan Süleyman Demirel'in tüm dünyaya meydan okurcasına;

«Beynelmilel toplantılarda haklarımız kayıpmı olur. gibi endişeye mahal yoktur. Bu hakları toplantılarda almadık.....»

Yada;

«...109 millet bir araya gelse Türkiye aleyhinde karar alsaydı bu Türkiye'yi bağlarını?»

biçiminde demeci vermesi, mevcut iktidarın soruna verdiği önemin ölçüsünü göstermektedir. Konferanstan üretilen kararlar, tüm dünya ülkeleri-

rince onaylanan ve imzalanan kararlar olacaktır. Türkiye, imzalanacak uluslararası bu sözleşmeyi bağlayıcı bulmamakta özgürdür kuşkusuz. Ancak, soruna uluslararası politik ilişkiler çerçevesinde bakıldığında acı gerçek daha anlaşılır bir noktaya gelir. Nitekim Kıbrıs sorununa ilişkin B. M.'de yapılan oylama, Türkiye'nin aünyada nasıl yoniiz Kaldığını açık bir biçimde göstermiştir. Bu yalnızık, izlenen politika sürdükçe artacaktır kuşkusuz.

DENİZEL KAYNAKLARIN ÖNEMİ GİDEREK ARTMAKTADIR.

Genelde uluslararası düzeyde ele alınan Deniz Hukuku, özeldde ise Türkiye ile Yunanistan arasında süregelen «Ege Kıta Sahanlığı» sorunu aslında bîr bütünün iki ayrı yönünü oluşturmaktadır.

Şu soru bizi daha iyi bir noktaya götürür sanırız : Deniz Hukuku Konferans'ları neden 1900'lerde değilde- 1950'ier sonrasında toplandı. Ve neden çalışmalar giderek yoğunlaşıp günümüzdeki boyuta vardı? Benzer biçimde Türkiye ile Yunanistan arasındaki kıta sahanlığı anlaşmazlığına ilişkin soruları da yenileyebiliriz.

Dünya karmaşık çelişkiler bütünlüğü içinde görülmeli, olaylar ve gelişmeler bu çelişkiler çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu gün dünyamıza baktığımızda, mevcut çelişkiler içinde; emperyalist kapitalist ülkeler ile geri kalmış ülke halkları arasındaki çelişkinin önemli bir boyutta olduğunu görürüz. Bu çelişkinin, yeraltı kaynaklarına yansıması ilginç gelişmelerin kaynağı olmuştur.

Geri bıraktırılmış ülke halklarının doğal kaynaklarına sahip çıkma ve onları kendi çıkarları doğrultusunda kullanma yönlü başkaldırıları, emperyalist ülkeleri denizel kaynaklara yönelmede etken olmuştur. Nitekim, denizlerin dünya manganez, bakır, nikeli, kobalt, vanadyum, molibden tüketimlerini binlerce yıl karşılayacak zenginliğe sahip olduğu kanıtlanmıştır. Özellikle dünya petrol rezervinin görünür % 17.5'nin muhtemel % 24'ünün, mümkün % 49'unun denizlerde olduğunu saptanması, emperyalist ülkeleri sınır tanımaz bir biçimde denizlere yönelmiştir. İşte bu olgu Deniz Hukuku Konferansların uluslararası düzeyde ele alınmasının önemli nedenlerinden biridir.

Öte yandan günümüzde, emperyalist ülkelerin üretimlerinin giderek artması ve genişlemesi, sanayilerinin kanı olan yeraltı kaynaklarına olan gereksinimlerini büyük bir hızla arttırmıştır. Buna karşılık, doğal kaynakları büyük bir oranda tükenmiş bu ülkeler yeraltı kaynakları açısından giderek dış kaynaklara bağımlı bir konuma gelmişlerdir. Bugün ABD % 55, AET % 83, Japonya % 95 oranında, madensel hammaddeler açısından dış kaynaklara bağımlı duruma gelmişlerdir.

Doğaldır ki bu ülkeler açıklarını geri kalmış ülkelere ve son yirmi yıldır araştırmalarını yoğunlaştırdıkları denizel kaynaklardan sağlamaya çalışacaklardır. İşte bu olgu da Deniz Hukuku Konferanslarının uluslararası düzeyde ele alınışında önemli bir başka neden olmuştur.

DENİZ HUKUKU, EGE KİTA SAHANLIĞI VE TÜRKİYE İLE YUNANİSTAN'IN GÖRÜŞLERİ.

Bu blöümde sorunu hukuksal yönleriyle vermeye çalışacağız. Bu basın bildirisinin eki olarak sunulmuş olan inceleme yazıda, sorun tüm aşamaları ve yönleriyle ortaya konmuştur. Biz, bu incelemenin önemli yerlerinin altını çizerek metnimize almayı yararlı gördük.

Yunanistan, Türkiye'nin Ege'de verdiği petrol arama ruhsatlarına ilişkin ilân edilen bölgenin kendisine ait olduğunu ileri sürmektedir. Yunanistan bu savını Cenevre'de imzalanan Kıta Sahanelığı Sözleşmesi'nin ilgili maddelerine dayandırmaktadır. İlgili maddelerden biri şöyledir:

«Sahıldar devlet, kıta sahanlığının doğal kaynaklarını araştırmak ve işletmek hususunda hükümlan haklara sahiptir.»

(Madde: 2, paragraf: 1)

Yunanistan bu hakkın varlığını ADALAR için de geçerli olduğunu ileri sürmektedir. Uluslararası hukuk kurallarına göre kıta ve ada arasında fark gözetilmemesi gereğini belirten Yunanistan, Sözleşmenin 1. maddesinin b paragrafını görüşüne kanıt göstermektedir:

«Bu maddenin maksadına uygun olarak kıta sahanlığı deyimi., b) Adaların kıyılarına bitişik olan benzer denizaltı bölgelerini nın dip ve dipattını ifade eder.»

Görüldüğü gibi Yunanistan için kıta ya da adaların kıta sahanlıklara Tamamlamalarının arasında bir fark yoktur. Bu görüşten hareket eden Yunanistan, savını daha güçlü kılmak amacıyla da Sözleşmenin altıncı maddesinin birinci paragrafını işaret etmektedir:

«Aynı kıta sahanlığı, kıyılan birbirinin karşısında bulunan İki veya daha fazla devletin arazilerine bitişik olduğu hallerde, sahanlıklar arasındaki sınırlar, ilgili devletlerin kendi aralarında yapacaktan anlaşmalarla tesbit edilir. Anlaşma yapılmamışsa ve özel şartlar başka bir sınır hattının çizilmesini zorunlu kılmıyorsa, sınır; her bir noktası her devletin karasuları genişliğinin ölçüldüğü temel hatlarının en yakın noktalarından eş mesafede bulunan medyan (orta) hattır.»

Yunanistan'a göre ÖZEL ŞART durumu yoktur. Bu nedenle karşılıklı ve/veya bitişik sahildevletleri arasında ORTA HATTIN ortak hudut olarak alınmasını savunmaktadır. Bu görüşle Yunanistan, kendine ait adaların çerçevesindeki kıta sahanlığı üzerinde araştırma ve kaynakları işletme konusunda kesin hukuksal haklarının olduğunu ifade etmektedir. Tarihsel dayanaklar ve diğer uluslararası sözleşme ve ittifakları da öne

süren Yunanistan, savınusuna Lozan ve NATO Antlaşmalarını kanıt olarak göstermektedir. Lozan Sözleşmesi, karasular sorununu yetersiz bir düzeyde ele almış, Ege Denizi üzerinde egemenlik hakkı sorununu hiç bir biçimde belirtmemiştir. Daha çok, bu denizlerde bulunan adaların ve ada guruplarının sahiplik durumu ele alınmıştır Lozan'da. Diğer yandan NATO'ya üye devletler arasında yapılan görev bölümünde Ege Denizi

savunmasının Yunanistan'a verilmiş olması kendisine bu deniz üzerinde bir hak talebini de doğurur bir kıstas değildir. Hele uluslararası hukuk açısından bu hak tamamen geçersizdir. Yunanistan tarafından ileri sürülen tüm bu görüşler, Türkiye'ye verilen NOTA larda belirtilmiştir.

Türkiye ise Yunanistan'a verdiği karşı NOTA larda kendi tezini kaba çizgilerle şöyle öne sürmektedir:

«Ege denizinde petrol aramaları için verilen ruhsat sahalarının jeomorfolojik incelemelerden de anlaşılacağı gibi, Anadolu'nun doğal uzanımı üzerinde bulundurduğu... Bu gölge içinde bulunan Yunan adalarının, kendilerine ait kıta sahanlıklarının olmayacağını... Dahası, bizzat bu adaların bile Anadolu'nun değinilen doğal uzanım üzerinde bulunduğunu... Türkiye için Orta Hattın kıta sahanlığı sınırlandırılmasında kabul edilemeyecek bir yöntem olduğunu... Sorunun karşılıklı görüşmeler yolu ile çözümlenebileceği... Adalara ilişkin kıta sahanlığı konusundaki tartışmanın, Cenevre Sözleşmesinin ve Uluslararası Adalet Divanı'nın kararları çerçevesinde yapılması gerektiği... Yunan adalarının varlığı neden iyleledir ki ÖZEL DURUM'un ortaya çıkmakta olduğu ve bu gibi durumların uluslararası ayrınılı bir biçimde ele alınmadığı...»

Ege Denizi'nin tümünün gerek coğrafik açıdan ve gerekse Türkiye tarihiyle köklü bağlantıları nedeni ile denizin yansının kapalı bir deniz haline gelebileceği ve uluslararası hukuk yöntemlerine uygun bir çözümün gerekli olduğu... Bu nedenlerden ötürü sorunun KARŞILIKLI GÖRÜŞMELERLE ÇÖZÜMLENMESİ GEREKTİĞİ...»

Cenevre Sözleşmesi çözüm için üç yol göstermektedir :

- Karşılıklı görüşmelerle çözüm,
- «ORTA HAT» ilkesi ile çözüm ve
- Uluslararası Adalet Divanında çözüm.

Yunanistan ikinci çözüm biçimini öne sürmekte Türkiye ise karşılıklı görüşmelerle çözümü istemektedir.

CHP - MSP Koalisyonu'nun çözülmesinden günümüze dek geçen süreyi Türkiye aleyhine geçen süre olarak nitelenebilir. Türkiye soruna ilişkin uluslararası destek aramaya gitmemiş, oysa Yunanistan kendi tezini destekler yığınlarca ülkeyi kazanmıştır.

ORTADOĞU VE ABD'NİN İZLEDİĞİ POLİTİKA

Sorun salt Türkiye ile Yunanistan arasında düğümlenmemektedir. Ege Kıta Sahanlığı Sorunu büyük ağırlıkla Ortadoğu'da gelişen olayların bir yönünü oluşturmaktadır.

ABD ile Sovyet Rusya'nın genelde olduğu gibi, Orta Doğu'da-kt «YUVİLUŞAMA» ya dayanan ilişkileri bu gelişmede bütünleyici olmaktadır.

Türkiye nin konumu da böylesi ilişkiler yumağında daha da önem kazanmaktadır. İşte, petrol aramaları ile somutlaşan, Kıbrıs ve Ege Kıta Sahanelığı sorunları, Orta Doğu'daki bu ilişkiler yumağında anlam kazanmaktadır. Bu konuda, Victor MARHETİ adlı bir CIA ajanının, Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan itiraflarından ilginç bölümleri buraya aktarmayı yararlı görüyoruz:

BİR CIA AJANI'NDAN İTİRAFLAR

«...Kıbrıs konusunda işler öylesine bir Bizans entrikasına döndü ki, şimdi, tam bir keşmekeş içindedir herşey. TABİ Kİ BÜTÜN BUNLARIN ORTA - DOĞU İLE İLİŞKİSİ VARDIR. BİZ BÜTÜN BİZE BAĞLI OLANLARI BİR HIZAYA GETİRMEK İSTEDİK..»

«...Ana ördek kendi yavrularını hizaya getirir. Onun gibi, CIA için, Yunanistan, Türkiye ve İran, Sovyetlere karşı savunmanın kuzey kanadını meydana getirir. Bu kanat da Sovyetlerin Akdenize inmelerini önler. Ama artık durum değişmiştir. Artık Sovyetler ile daha az, güney kanadı meydana getiren Ortadoğu ile ise daha çok ilgilimiz. Ve harekete geçmek gerektiğinde çok iyi durumda olmak için güçlerimizi bir çizgi üzerinde tutmaya çalışıyoruz. İşte son günlerde İran için elimizden geleni yapmamızın nedeni budur. Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs'ı da aynı çizgide birleştirmek istedik, ama işler ters döndü...»

Tüm bunlardan sonra «EGE DENİZİ'NDEKİ KİTA SAHANLIĞI ANLAŞMAZLIĞININ TEMELİNDE ABD'İN ORTADOĞU POLİTİKASI YATMAKTADIR.» biçimindeki belirleyici yargıyı gündeme getirmek yanlış olmayacaktır.

ABD Kongresi'nin bir Raporu'nda bu gerçek şöyle dile gelmiştir:

«Türkiye ABD'nin Doğu Akdeniz Planları için yalnızca bir araçtır.» Ülkemizde bağımsız dış politika uygulanmaktan uzak iktidarlar döneminde, faşist Yunan Cuntası, kıta sahanlığı hattını kıyılarımıza kadar uzandırmıştı... 1973 yılı seçimleriyle, halkımızın demokrasiden yana davranışlarıyla birlikte daha bağımsız bir dış politika uygulanmaya başlanmış olması, ABD'ni tedirgin etmiştir. Uygulanan» görelili bağımsız dış politika» bir yandan ABD ile Sovyet Rusya arasındaki «YUMUŞAMAYA» bağılı kalırken, diğer yandan Arap Ülkeleri ile AET'na üye ülkeler arasında kurulacak «Sömürü köprüsü» ilkesine dayanmaktaydı. Nitekim, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının statüleri üzerine değişiklik yapılması teklifi Amerika'dan gelmiş fakat reddedilmiştir. Aynı anda faşist Yunan Cuntası'nın Ege'deki uygulamalarına ABD olumlu bir tavır takınmıştır. Türkiye'nin Ege kıta sahanlığı, ve beraberinde haşhaş konusunda yukarıda içeriği tanımlayan biçimde «daha bağımsız bir dış politika» izlemesi, ABD'nin yardımları (!) kesme tehditlerine kadar uzanmıştır. İşte bu nedenlerden ötürü, ABD'nin EGE'DEKİ TEK AMACI, KENDİ GÜDÜMÜNDEKİ ÜLKELERİN (Yd da ülkelerden birinin) EGEYE HAKİM OLMASI VE KENDİSİNİN ORTADOĞU HALKLARINA YÖNELİK GİRİŞE-

CEĞİ İŞLEMLERDE, KARŞI GÜÇLERİN DOĞUŞUNUN ENGELLENMESİDİR.

Bu yargı bizzat A.B.D. kongresinin bir raporunda şöyle belgelenmektedir. aönce Sovyetler Birliđinin boğazlar ve kara yoluyla güneye sarkmasını kısmen önleyen bir engel, sonra ABD'nin yayılmacı amaçları için stratejik bir üs'tür.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ.

Sorun iki ülkenin karşılıklı anlaşmaları ile çözümlenmelidir. Emeperyalizmin ekonomik ve politik bunalımının kurtuluş yönlerinden biri olarak gördüğü ülkeler arasındaki BÖLGESEL SÜRTÜŞMELERİN kaynağı olarak bu konuda, bağımsız bir dış politika izlenmelidir.

Sorun iki ülkenin kendi arasında çözümlenmelidir. ÇÖZÜMÜ KENDİ DIŞINDA ARAMAK, GERÇEKTE ÇÖZÜMSÜZLÜĐÜ BİR BAŞKA DEYİŞLE EMPERYALİZMİN KENDİ İSTEDİĞİ BİÇİMDE BİR ÇÖZÜMÜNÜ GETİREBİLİR.

HER İKİ ÜLKENİN, EGE'DE KAVGASIZ GÜRÜLTÜSÜZ BİR BİÇİMDE SORUNU KENDİ ARALARINDA ÇÖZÜMLEMELERİ HATTA OLANAKLARINI BİRLİŞTİREREK BİRÜKTE PETROL ARAYACAKLARI GÜNLER, ORTA-DOĞU HALKLARILA BİRLİKTE TÜRKİYE VE YUNANİSTANIN DA EMPERYALİST SİSTEMDEN BİR BÜTÜN OLARAK KOPMALARINI İLE MÜMKÜN OLACAKTIR.

Kaldı ki.soruna salt İki üike arasındaki ilişkiler çerçevesinde ve salt petrol aramaları düzeyinde değil, uluslararası düzeyde ve ekonomik olduğu gibi politik ve askeri çerçevede ve bir bütünsellik içinde alınması gerektiği de ortadadır.

HORA GEMİSİ, LÜFER AVI VE SONUÇ:

Aradan yaklaşık olarak bir buçuk yıl geçmiştir. Bu 1,5 yıl içinde Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler, daha çok Kıbrıs sorunu çerçevesinde gelişmiş, Ege kıta sahanlığı sorununda bir gelişme sağlanamamıştır. İlginç olanı, bu ilişkilerde ABD, ipleri daima elinde tutmuş örneğin bir silâh ambargosu aracını bu ilişkilerde etkin bir biçimde kullanmıştır. 15 Mart 1976 gününden itibaren çalışmalarına başlayan New York Deniz Hukuku Konferansı'nın yaklaştığı günlerde ise Ege kıta sahanlığı sorunu tekrar alevlenmiş, yetkililer görkemli demeçler vermeye başlamışlardır. Öyleki bilimsel araştırmaya çıktığı söylenen Hora gemisinin, İstin ye koyunda olduğu ve araştırma değil lüfer avlayacak konumda dahi olmadığı ortaya çıktı.

D U Y U R U

**Posta ekleri merkezindeki
Hesap Numaramız'ın 8GGG5
olarak değişmiş bulunduğu
duyurulur**